

**PROMLUVA PAPEŽE JANA PAVLA II.
K TRIBUNÁLU ŘÍMSKÉ ROTY
U PŘÍLEŽITOSTI ZAHÁJENÍ NOVÉHO SOUDNÍHO ROKU***

„Tribunál římské roty bdí nad jednotou právní vědy“

1. Toto každoroční setkání s vámi, drazí členové Tribunálu římské roty, je pro mě vždy důvodem ke spokojenosti a k radosti, protože mi dává příležitost vyjádřit tak důležité církevní instituci svou úctu a vděčnost, k nimž připojuji i srdečná blahopřání na počátku tohoto nového soudního roku.

V prvé řadě děkuji panu děkanovi za proslov a jsem velmi rád, že mohu potvrdit jeho závěrečná slova, protože jeho povýšení na biskupa skutečně mělo být nejen výrazem uznání a vděčnosti, ale také důkazem toho, jak velkou cenu přikládám tomuto po staletí slavnému soudu Roty.

2. Sám pan děkan nám právě předložil stručný přehled náhlých a spíše nečekaných zvrátů, ke kterým ve světě došlo v několika posledních letech, obzvláště v Evropě, kde žijeme. Nutně nás to musí vést alespoň k malému zamyšlení, vycházejícímu z celkového pohledu na život dnešní církve, nad některými aspekty, které se přímo týkají činnosti a specifického poslání Roty.

Není pochyb o tom, že starostlivost, která je nedílnou součástí univerzální služby Petrova nástupce, se promítá do všech církevních problémů, vycházejících ze současné situace. To bylo například i důvodem, proč jsem minu-

lý rok v listopadu svolal mimořádné shromáždění Synody biskupů, která se měla zabývat problémy vyvstávajícími v církvi kvůli změnám, odehrávajícím se na evropském kontinentě. Podobně tomu bylo při nedávných setkáních s biskupy jednotlivých krajů. Já i mí spolubratři biskupové jsme se vždy snažili o to, abychom současné situace prozkoumali přesně a do hloubky a také, a to především, abychom se na ně dívali s perspektivou budoucnosti a s cílem nalézt pastorační řešení, založená na jistotě uzdravující a životodárné moci Vykoupení, které nám přinesl Kristus Pán – řešení, která by mohla nabídnout vhodnou a účinnou odpověď na naléhavé duchovní potřeby.

Pomáhat člověku žít podle Božího zákona

3. Při tomto hledání řešení dochází vždy, tak jako je tomu v nepřerušované církevní tradici a v neustávajícím díle tohoto Apoštolského stolce, ke střetu mezi nejvyššími nároky Božího zákona na jedné straně – zákona, který není možné opominout, který je neměnný, potvrzený a zdokonalený křesťanským zjevením – a měnícími se podmínkami lidství spojenými s jeho zvláštními potřebami a nejpalcivějšími slabostmi na straně druhé.

Očividně se nejedná o to, aby se Boží nor-

ma přizpůsobila nebo aby se prostě upravila podle rozmaru člověka, což by znamenalo samotné popření této normy a zároveň znehodnocení člověka. Jde spíše o to porozumět dnešnímu člověku, správným způsobem jej postavit před nároky Božího zákona, které nemůže porušit, a ukázat mu nejlepší způsob, jak se jim přizpůsobit. To je například přesně to, co církve dnes dělá za účasti celého společenství, tj. biskupů, kněží, laiků, kulturních a teologických institucí, prostřednictvím nového katolického katechismu, jehož cílem je vnést Kristovu tvář do mysli, srdce, očekávání i úzkostí lidstva, které se chystá překročit práh roku 2000 s obavami.

V této těžké, ale úchvatné snaze o přizpůsobení má své slovo i kanonický řád, ba dokonce ze své vlastní povahy viditelně znázorňuje vnitřní, někdy i vnější, ale vždy mysticky nadpřirozenou, duši společnosti, jíž je církev. Z toho důvodu se v oblasti práva přistoupilo k revizi Kodexu kanonického práva, provedené na základě současné situace a s nadějeplným pohledem do budoucnosti. Sám jsem měl to štěstí, že jsem mohl novou verzi veřejně vyhlásit. Tento text by nicméně přestal být nástrojem, kterým ve službě spásonosného poslání církve být má, kdyby ti, kterým je určený, nedbali důsledně na jeho dodržování. V Konstituci vyhlášující tento Kodex jsem tedy prohlásil: „*Canonicæ leges suapte natura observantiam exigunt per cui optandum sane est, ut nova canonica legislatio efficax instrumentum evadat, cuius ope Ecclesia valeat se ipsam perficere secundum Concilii Vaticani II spiritum, ac magis magisque parem se præbat salutifero suo muneri in hoc mundo exsequendo.*“¹

4. Uvedení kanonického práva do praxe ovšem připouští a dokonce předpokládá správnou interpretaci – právě zde se začíná hlavní úloha Roty.

Všichni dobře vědí, že soudní výklad – podle kánonu 16 § 3 – nemá platnost zákona a zavazuje pouze ty jedince, nebo se týká pouze těch věcí, pro něž bylo rozhodnutí vydáno.² Tím nicméně práce soudce neztrácí na platnosti a důležitosti. Spočívá-li činnost souzení v uvádění zákona do reality, tedy v konkrétním uplatnění záměru dané abstraktní normy – omezené ovšem na případy dané k soudu – nelze popřít náročný úkol, který má mít soudce v roli prostředníka mezi kodifikací a záležitostmi, které jsou jí podřízeny. Abstraktní vznešenost zákona, včetně kanonického, by zůstala hodnotou vzdálenou od konkrétní reality, v níž žije a jedná člověk, obzvláště pak věřící, kdyby se norma nevztahovala na člověka, pro něhož byla stanovena.

Z tohoto všeobecnějšího hlediska můžeme dobře pochopit, jak zásadní práci, páni soudcové Roty, odvádíte. Existuje však ještě jedna specifitější věc, týkající se vaší osoby: jste členové apoštolského tribunálu a jako takoví jste tedy povoláni plnit zvláštní roli v tomto vztahu církve k dnešnímu světu, o němž jsem se právě zmínil.

Tribunál římské roty bdí nad jednotou právní vědy

Nový Kodex dále, a to především v oblasti výkladu kanonického práva, obzvláště tam, kde se vyskytují (nebo se to alespoň zdá) tzv. *lacunae legis*, jasně stanovuje princip, podle něž se mezi ostatními doplňujícími zdroji objevuje i právní věda a praxe Římské kurie.

K tomu se Kodex vyjadřuje v kánonu 19,³ jehož znění odpovídá kánonu 20 předchozího legislativního textu. Uplatníme-li význam tohoto vyjádření na případy zneplatnění manželství, je zjevné, že na úrovni ústavního zákonu musíme chápat označení *právní věda*, například při rozhodování o uvedených případech, výlučně jako to, které vychází z Tribunálu římské roty. V tomto kontextu je třeba chápat i konstituci *Pastor bonus*, a to konkrétně místo, kde se připisuje kompetenci Roty následující funkce: „unitati iurisprudentiae consulit et, per proprias sententias, tribunalibus inferioribus auxilio est”.⁴

5. Na vaši specifickou roli jsou tedy nutně kladeny dva požadavky: zachovávat neměnnost Božího zákona a stabilitu kanonické normy a současně chránit a bránit lidskou důstojnost.

Již jsme se zmínili o tom, že právě mimořádná pozornost při naslouchání a obraně požadavků dnešního člověka vedla kanonického zákonodárce k revizi Kodexu. Ten změnil instituce, které se již nepřizpůsobovaly současné kultuře, a zavedl nové, které zaručují nedotknutelná práva, bez nichž se nelze obejít. Stačí si vzpomenout na celou novou kanonickou legislativu o lidech v církvi a obzvláště o laicích (*christifideles*), nebo i na reformu procesního práva, jež bylo uspořádáno do souboru norem, které jsou přehlednější, jasnější a především se staví pozorněji k nazírání na lidskou důstojnost.

Nadto právní věda tohoto tribunálu, omezena nepřekročitelnou hranicí přirozeného Božího zákona, uměla zavčas ohlásit a předjímat kanonická rozhodnutí, například ve vě-

ci manželského práva, která byla s konečnou platností zakotvena v současném Kodexu. To by nebylo možné, kdyby zkoumání, posuzování a vnímání reality *lidské bytosti* nebylo vedeno a osvětováno jurisprudenční prací Roty, samozřejmě za pomoci a vzájemného působení kanonické vědy a společenských věd zakládajících se na odpovídající filozofické a teologické antropologii. Tudiž také díky větší specifické práci církev ukazuje světu svoji tvář služebnice Vykoupení a učitelky lidství.

Vyprošuji nyní pro každého z vás Boží světlo a sílu do tak náročné práce a vám všem, soudcové, úředníci a advokáti, uděluji své apoštolské požehnání jako záruku Boží všemocné a vševědoucí přítomnosti.

Přeložila Lucie Hortová

Poznámky

* Překlad francouzské verze promluvy Jana Pavla II. z 23. ledna 1992. [online] http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1992/documents/hf_jp-ii_spe_19920123_roman-rot_a_fr.html.

¹ Pozn. překl.: Kanonické zákony ze své vlastní podstaty vyžadují, aby byly zachovávány, proto je mým velkým přáním, aby nová kanonická legislativa byla účinným nástrojem, s jehož pomocí bude církev schopna samu sebe zdokonalovat v duchu II. vatikánského koncilu a dokazovat stále více, že umí plnit svou roli v přinášení spásy tomuto světu.

² Kán. 16 § 3: „Výklad soudním rozhodnutím nebo správním aktem v jednotlivé věci není zákonem a zavazuje pouze ty osoby a týká se pouze těch věcí, pro něž byl vydán.“

³ Kán. 19: „Jestliže některá právní věc – s výjimkou trestní – není výslovně upravena obecným nebo partikulárním zákonem nebo právním obyčejem, je nutno ji rozhodnout pomocí zákonů upravujících obdobné záležitosti, dále použitím obecných právních zásad při uplatnění kanonické umírněnosti, dále pomocí právního pojetí a praxe římské kurie a společného a ustáleného názoru odborníků.“

⁴ *Pastor bonus* 126: „Tento tribunál vyšší instance pracuje při Svatém stolci obvykle ve stupni odvolání na obranu práv v církvi, přispívá k jednotě právní vědy a vlastními rozsudky pomáhá nižším tribunálům.“